

Examining China's Behavioral Pattern in Relation to America and Structural order: Challenges and Consequences

Hosein Delavar *

Ph.D, International Relations, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

Rashid Rekabian

Associate Professor, Political Sciences, Ayatollah Boroujerdi University, Boroujerd, Iran

Problem Statement

The Chinese authorities' understanding of the post-Cold War international conditions led to the adoption of a behavioral pattern in order to reduce the power gap, while avoiding international sensitivities about China. Therefore, China has pursued two agendas in the domestic and global spheres to respond to the emerging requirements. This has led scholars to debate the consequences of this balancing model for the decision-making circles of the world states, especially for the US and the international order.

Significance and Objectives

The present article intended to analyze the prospect of change in the contemporary international order (structural order) by examining whether new poles are emerging in the current international order or not.

The Main Question

What are the consequences and challenges of China's behavioral pattern for the United States and the structural international order?

* Corresponding Author: h.delavar@modares.ac.ir

How to Cite: Delavar, H., Rekabian, R., (2023), "Examining China's Behavioral Pattern in Relation to America and Structural order: Challenges and Consequences", *Political Strategic Studies*, 12(45), 285-313.
doi: 10.22054/QPSS.2022.68068.3042.

Research Hypothesis

This research is based on the hypothesis that China's behavioral pattern presents complex challenges to the US general policy towards China. This points to the uncertainties in predicting the consequences of China's rise, in which policymakers face challenges in choosing between containment or engagement policy. China's behavioral pattern is also seen as a reason for changing the structure of the international system and shaping the China–US bipolar order. In this respect, the following two points were suggested and discussed. First, the power gap between China and the United States will become almost equal, resulting in a dual superpower scenario where the United States will lose its superiority over China. Second, the strategic competition between China and the US will be very different from the confrontation between the US and the Soviet Union. China and the US will continue to cooperate in various fields (e.g., economy), while they may have conflicts in political and military domains.

Research Method

The present research used the historical research method with a descriptive–analytical and explanatory approach.

Theoretical Framework

This study used defensive structural realism as its theoretical framework in order to analyze the systemic characteristics of the international order, including the distribution and increase of power, and explain their effects on the behavioral priorities of countries. The structure of the international system is considered as the most important variable in the paradigm of structural realism.

Kenneth Waltz's theory of international politics offers a clear example of defensive structural realism. The present article contends that Waltz's perspective should be taken seriously not only because it is the most accurate or realistic theory, but because it provides useful categories for comprehending reality. For instance, his concept of polarity determination helps to shape the behavioral priorities of

countries and structural order of power distribution among units, which can be measured and typically changes in response to shifts in power among major states. Additionally, his focus on some kind of cooperation in the discussion on balance of power is also a valuable analytical category.

Article Text

Due to the post-Cold War international conditions, China has adopted a macro model of balancing, at domestic and global levels, in its strategic relationships with the US. Domestically, China has focused on building up its internal capabilities, while on the global stage it has pursued soft balancing. China's balancing strategy in the unipolar world order is a reasonable and pragmatic response to its interests, capabilities, and strategic environment. Like any other government, China seeks to maximize its benefits and minimize losses in the field of foreign relations. Showing a keen awareness of the evolving international system, China has adeptly seized opportunities and confronted challenges. However, this behavioral pattern has important consequences and challenges for the international order, particularly for the US as the dominant pole.

The balancing strategy pursued by China has generated complex conditions for decision-makers across the international system, particularly in the US as the superpower. Its most significant impact has been on the mentality of elites and their interpretation of the new realities, which has prompted a need to reassess American foreign policy.

China's behavioral pattern has enabled it to capitalize on broad opportunities and emerge as a decisive player in international politics, with its ongoing quest for power likely to have significant implications for the future of international politics. However, this development is closely tied to America's position as the dominant pole of the international order, making the strategic relations between the two countries increasingly intertwined. As a result, managing these relations has become the most pressing issue in international politics, with stability and crisis in the global order at stake. As such, analyzing

the pattern underlying China's behavior and its relations with the US is critical for understanding the changing international order and its future trajectory.

Conclusion

China is neither an ally nor a partner of the US and does not feel obligated to align its policies with those of America. However, unlike the Soviet Union, China does not adopt an explicitly adversarial stance towards the US. This has created challenges and consequences for the overall US policy towards China, and introduced uncertainties that pose significant challenges for policymakers in choosing between a policy of containment or engagement. An examination of the challenges posed by China's behavioral pattern suggests that a combination of containment and engagement policies is more effective in serving American interests when dealing with China. While addressing the concerns of proponents of containment, the hybrid policy also attempts to avoid the pitfalls of mutual hostility, which is a major concern of supporters of engagement. This policy reflects the uncertainty in Washington about China's future goals and capabilities. However, if China were to pursue regional hegemony or launch an attack on Taiwan, the hybrid policy could shift towards containment. Conversely, if China were to democratize and cooperate, this containment-*plus*-engagement policy could be replaced by a more cooperative relationship between the two countries.

Keywords: China, Behavioral Pattern, The US, Containment, Engagement, International order

بررسی الگوی رفتاری چین برای آمریکا و نظم ساختاری؛ چالش‌ها و پیامدها

حسین دل‌آور * دانش‌آموخته دکتری روابط بین‌الملل دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

رشید رکابیان دانشیار گروه علوم سیاسی دانشگاه آیت‌الله بروجردی، بروجرد، ایران

چکیده

درک مقامات چین از شرایط بین‌المللی پساجنگ سرد، به اتخاذ الگویی رفتاری جهت کاهش شکاف قدرت بدون برانگیختن حساسیت‌های بین‌المللی در مورد چین منجر شد. از این رو واکنش چین اتخاذ دو دستور کار در حوزه داخلی و جهانی جهت پاسخگویی به این الزامات بوده است. متأثر از این امر، یکی از مهم‌ترین موضوعاتی که دانش‌پژوهان را به مباحثه واداشته، پیامدهای این الگوی توازن‌بخشی برای محافل تصمیم‌گیری دولت‌ها بویژه دولت برتر و نظم بین‌الملل بوده است. پرسش اصلی آن است که الگوی رفتاری چین چه پیامدها و چالش‌هایی برای آمریکا و نظم بین‌الملل ساختاری به همراه دارد؟ فرضیه آن است که الگوی رفتاری چین شرایط پیچیده‌ای بر سیاست کلی ایالات متحده در قبال چین به همراه داشته است. این به عدم قطعیت‌هایی که در هر تلاشی برای پیش‌بینی پیامدهای ظهور چین وجود دارد، اشاره می‌کند که چالش‌هایی برای سیاست‌گذاران در انتخاب سیاست «مهار» یا «تعامل» ایجاد می‌سازد. این الگوی رفتاری همچنین بعنوان علت تغییر ساختار نظام بین‌الملل و شکل‌دهی به نظم دوقطبی چین-آمریکا دیده می‌شود. مقاله از روش تحقیق تاریخی با رویکرد توصیفی-تحلیلی و روش تبیینی بهره می‌گیرد.

واژگان کلیدی: چین، الگوی رفتاری، آمریکا، مهار، تعامل، نظم بین‌الملل.

مقدمه

متأثر از شرایط بین‌المللی پساجنگ سرد، چین در تعاملات راهبردی خود با ایالات متحده، الگوی کلان توازن‌بخشی در سطوح داخلی و جهانی را پیگیری نموده و در لایه داخلی اتکا به توانمندی‌های داخلی^۱ و در لایه جهانی موازنه نرم^۲ را دنبال کرده است. مؤلفه‌های اساسی الگوی کلان توازن‌بخشی چین در نظم تک‌قطبی^۳، منطقی به نظر می‌رسند و پاسخی عمل‌گرا به شرایط را نشان می‌دهند؛ چرا که همانند هر دولت دیگری متأثر از منافع، توانمندی‌های آن و محیط راهبردی آن کشور بوده است. به واقع چین در حوزه روابط خارجی، تحولات نظام بین‌الملل را بدرستی شناسایی کرده و ضمن غنیمت شمردن فرصت‌ها و مواجهه با چالش‌ها برای کسب منفعت خود و ممانعت از زیان‌ها تلاش کرده است. چنین الگوی رفتاری، اساساً پیامدها و چالش‌هایی را نیز برای نظم بین‌الملل و قطب برتر آن یعنی آمریکا داشته و خواهد داشت.

اصولاً این الگوی رفتاری شرایط پیچیده‌ای را بر محافل تصمیم‌گیری کشورها بویژه ابرقدرت نظام بین‌الملل ایجاد کرده و مهم‌ترین اثر خود را بر ذهنیت نخبگان و نوع تفاسیر آنها از واقعیت‌های جدید نهاده و همین امر لزوم بازنگری در سیاست خارجی آمریکا را فراهم آورده است. از سوی دیگر به دلیل الگوی رفتاری چین که فرصت عرض اندامی آن را محقق ساخته است، این کشور بعنوان بازیگری تعیین‌کننده در سیاست بین‌الملل مطرح شده و روند قدرت‌یابی آن بر آینده این حوزه تأثیرات تعیین‌کننده‌ای خواهد گذاشت. این وضعیت یعنی تداوم افزایش قدرت چین می‌تواند پیامدهای مهمی برای نظم بین‌المللی داشته باشد؛ چرا که رشد چین با موقعیت بین‌المللی آمریکا بعنوان قطب برتر نظم بین‌المللی گره خورده و تعاملات راهبردی دو کشور را عجین ساخته و در نتیجه تعامل راهبردی دو کشور را به مهم‌ترین مسئله سیاست بین‌الملل یعنی ثبات و بحران در نظم تبدیل کرده است. از همین‌رو بررسی الگوی حاکم بر رفتار چین و تعاملات آن با آمریکا از مسائلی است که درک آن برای تحلیل چشم‌انداز تغییر نظم بین‌الملل و وضعیت آینده آن هم ضروری می‌نماید.

-
1. Internal Capabilities
 2. Soft Balance
 3. Unipolar order

با عنایت به این امر، دغدغه این مقاله بررسی پیامدها و چالش‌های احتمالی الگوی چینی برای روابط آمریکا با چین و همچنین نظم بین‌الملل است. از این رو پرسش اصلی مقاله از این قرار است که الگوی رفتاری چین چه پیامدها و چالش‌هایی برای آمریکا و نظم بین‌الملل ساختاری به همراه دارد؟ فرضیه‌ای که در این معبر به آن پرداخته می‌شود این است که الگوی رفتاری چین شرایط پیچیده‌ای بر سیاست کلی ایالات متحده در قبال چین به همراه داشته است. این به عدم قطعیت‌هایی که در هر تلاشی برای پیش‌بینی پیامدهای ظهور چین وجود دارد، اشاره می‌کند که چالش‌هایی برای سیاست‌گذاران در انتخاب سیاست «مهار» یا «تعامل» ایجاد می‌سازد. این الگوی رفتاری همچنین بعنوان علت تغییر ساختار نظام بین‌الملل و شکل دهی به نظم دوقطبی چین-آمریکا نیز دیده می‌شود. مقاله به استفاده از روش تحقیق تاریخی با رویکرد توصیفی-تحلیلی و از روش تبیینی در باب چگونگی تأثیرگذاری و پیامدهای الگوی رفتاری چین بر نظم بین‌الملل انجام شده است. سازماندهی مقاله نیز به این صورت است که پس از بیان پیشینه پژوهش و چارچوب نظری، الگوی کلان توازن‌بخشی چین تبیین می‌شود. سپس با تمرکز بر الگوی رفتاری چین، چالش‌های موجود پیشروی سیاست‌گذاران آمریکا مورد توجه قرار گرفته و نشانه‌ها و شاخص‌های چشم‌انداز تغییر نظم بین‌الملل نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد.

پیشینه تحقیق

دوشی^۱ در کتابی با عنوان «بازی طولانی: استراتژی کلان چین برای تغییر نظم آمریکایی» توضیح می‌دهد که رقابت ایالات متحده و چین بر سر نظم منطقه‌ای و جهانی است و به بررسی چرایی اهمیت استراتژی کلان و چگونگی مطالعه آن می‌پردازد و دیدگاه‌های رقیب در مورد اینکه آیا چین استراتژی کلان دارد یا خیر بحث می‌کند (Doshi, 2021). نعیمی و دیگران در مقاله‌ای با عنوان «سناریونگاری نظم آینده بین‌الملل در سال‌های منتهی به ۲۰۳۰ میلادی» استدلال می‌کنند که با عنایت به رشد فزاینده چین، در کنار رویکرد تهاجمی روسیه و ملی‌گرایی اتحادیه اروپا، در پایان دهه سوم قرن بیست و یکم، ما شاهد تغییراتی در نظم بین‌الملل خواهیم بود و نظام حاکم از شکل کنونی خود بسوی یک نظام تک - چندقطبی با محوریت آمریکا و چند کانون تأثیرگذار تغییر مسیر خواهد داد (نعیمی

1. Doshi

و دیگران، ۱۳۹۸)؛ تونسجوا^۱ در کتابی با عنوان «بازگشت دوقطبی در سیاست جهانی» با به چالش کشیدن خرد متعارف چندقطبی در حال ظهور، بطور قانع‌کننده‌ای نشان می‌دهد که ظهور چین در حال حاضر آغازگر دوره جدیدی از دوقطبی بوده است و نظریه ساختاری والتز را برای بررسی دوقطبی جدید در چارچوب ژئوپلیتیک که او آن را «رنالیسم ژئوساختاری» می‌نامد، گسترش می‌دهد (Tunsjø, 2018). بکلی^۲ در کتابی با عنوان «بی‌رقیب؛ چرا آمریکا به عنوان تنها ابرقدرت باقی می‌ماند» استدلال می‌کند که ایالات متحده دارای مزایای منحصر به فردی نسبت به سایر کشورها است که اگر عاقلانه از آنها استفاده شود، این امکان را به آن می‌دهد تا علی‌رغم رشد چین در طول این قرن تنها ابرقدرت جهان باقی بماند (Beckley, 2018). تکسیرا^۳ در مقاله‌ای با عنوان «استراتژی مهار چین ایالات متحده و مناقشه دریای چین جنوبی» استدلال می‌کند که توضیحات متعددی برای مناقشات دو کشور وجود دارد و بنا به این اختلافات، ایالات متحده چین را بعنوان تهدیدی برای هژمونی جهانی خود می‌بیند و به همین دلیل گزینه سیاست‌گذاران آمریکا در قبال چین مبتنی بر سیاست «مهار» است (Teixeira, 2019). مازار^۴ و دیگران در گزارشی با عنوان «چین و نظم بین‌المللی» به بررسی رویکرد چین نسبت به نظم چندجانبه و پیامدهایی آن برای سیاست‌های آینده ایالات متحده می‌پردازد (Mazarr & et al., 2018).

آثار مطرح شده حاوی تحلیل‌های مفیدی در زمینه‌های مختلف از جمله استراتژی‌های چین و تأثیر رشد چین بر نظم بین‌الملل و راهبردهای آمریکا در قبال چین هستند و برخی نتایج این پژوهش نیز با موارد مذکور همپوشانی دارد، با این حال این مقاله با توجه به بررسی جامع و پرداختن به سه محور الگوی کلان رفتاری چین، پیامدها و چالش‌های آن برای سیاست‌گذاران آمریکایی و نظم ساختاری در قالب یک پژوهش و نتایج کلی آن در زمینه‌های مزبور از آثار مطرح شده متفاوت می‌گردد.

-
1. Tunsjø
 2. Beckley
 3. Teixeira
 4. Mazarr

چارچوب نظری: واقع‌گرایی ساختاری تدافعی

هدف اصلی از بکارگیری این چارچوب توجه به ویژگی‌های سیستمی از جمله توزیع قدرت و افزایش قدرت تبیین تأثیرات ساختار نظام بین‌الملل بر اولویت‌های رفتاری کشورها است. ساختار نظام بین‌الملل بعنوان اولین و مهم‌ترین متغیر در پارادایم واقع‌گرایی ساختاری محسوب می‌شود.

بارزترین نمونه واقع‌گرایی ساختاری (از نوع تدافعی)، نظریه سیاست بین‌الملل کنت والتز است. نمونه‌های دیگر از این تلاش نظری در کارهای افرادی چون استفن والت و ... نیز مشاهده می‌شود که صرفاً تکمیل‌کننده نظریه والتز است. کانون بحث والتز این است که ساختار نظام بین‌الملل بوسیله یک منشأ و منبع سامان‌دهنده و تنظیم‌کننده و توزیع قدرت بین واحدها تعریف می‌شود. اصل سامان‌دهنده در سیاست بین‌الملل که به ساختار نظام بین‌الملل شکل می‌دهد آنارشی است. از این رو مهم‌ترین عامل تعیین‌کننده سیاست بین‌الملل و پایه ارجحیت‌های رفتاری کشورهای نظام بین‌الملل و ویژگی‌های آن بویژه ساختار آنارشیک آن است (دان و دیگران، ۱۳۹۶: ۱۴۸). آنارشی یا اقتدارگرایی در نظریه روابط بین‌الملل، وضعیتی در نظام بین‌الملل است که در آن هیچ رهبر یا اقتدار مرکزی در نظام بین‌الملل وجود ندارد.

چند مؤلفه مهم به این مفهوم از ساختار بار می‌شود: نظام بین‌الملل شامل یک مؤلفه ثابت (آنارشی) است که طبیعت و ماهیت تداومی آن را نشان می‌دهد. بخاطر این وضعیت آنارشی بعنوان مؤلفه ثابت نظام، منطبق «موازنه» بعنوان رفتار متداول شناخته می‌شود. بر این اساس می‌توان گفت «موازنه» آن چیزی است که دولت‌ها بوسیله نظام آنارشی به آن سمت سوق پیدا می‌کنند (Paul, 2005: 14). در واقع فرض اصلی واقع‌گرایان بخصوص واقع‌گرایان تدافعی این است که اگرچه ممکن است دولت‌ها در انتخاب «شیوه بقای» ترجیحی خود آزادی عمل داشته باشند، اما حالت‌های موازنه‌سازی^۱ بطور کلی مؤثرترین و در نتیجه مسلط‌ترین گزینه موجود هستند.

از این رو نظریه والتز فرض را بر این قرار می‌دهد که کشورها بیشتر متمایل به اتخاذ رفتارهای مبتنی بر موازنه هستند تا راهبرد دنباله‌روی و پدیده ایجاد موازنه کشورها در برابر

1. Balancing

سایرین، در واقع جنبه منحصر به فرد نظام آنارشی بین‌المللی است. او استدلال می‌کند که بعنوان یک نتیجه ساختاری، توازن قدرت بوجود می‌آید، «هر زمانی که دو پیش شرط وجود داشته باشد: اول اینکه نظم آنارشی باشد و شرط دیگر اینکه واحدهایی که سخت در پی بقا باشند در آن نظم حضور داشته باشند» (والتز، ۱۳۹۴: ۱۷۱). با آگاهی از این وضعیت، با استفاده از این نظریه می‌توان آنچه را که دولت‌ها انجام خواهند داد، پیش‌بینی کرد (Waltz, 2000: 27). یعنی رفتار متداول کشورها در نظام بین‌الملل رفتارهای موازنه‌جویانه است. والتز همچنین آنارشی را عاملی می‌داند که کشورها را به سمت رفتار تدافعی، حفظ موازنه قدرت و نه تغییر آن سوق می‌دهد. در واقع وجهی از همکاری را در معبر و مبحث موازنه قدرت می‌پذیرد (لیتل، ۱۳۸۹: ۳۳۲-۳۳۳).

در کنار آنارشی، توزیع توانایی‌ها یا قطبیت نظام نیز به رفتار کشورها شکل می‌دهد. از نظر کنت والتز قطبیت نظام با توزیع قدرت میان کشورهای درون آنها تعریف می‌شود و معمول‌ترین پایه محاسبه قطبیت، تعداد و اندازه قدرت‌های بزرگ در یک نظام است. از منظر محققان واقع‌گرایی ساختاری، پدیده نظم در عرصه نظام بین‌الملل را می‌توان ثمره این مؤلفه یعنی توزیع قدرت و اساسی‌ترین شیوه شناسایی نوع نظم بین‌المللی نیز بررسی تعداد قدرت‌های بزرگ موجود دانست. علاوه بر آن هر نوع نظم نیز واجد قواعد و الگوهای رفتاری خاصی بوده و شاخصه‌های رفتاری کنشگران نیز تحت تأثیر آن قرار می‌گیرد.

والتز در همین راستا اشاره می‌کند که نظام‌های قطبی را می‌توان به یک قطبی، دوقطبی و چندقطبی تقسیم کرد که هر کدام الزامات امنیتی خاصی دارد که به نوبه خود رفتار کشور تحت تأثیر قواعد آن قرار می‌گیرد. هرگونه از این نظام‌ها پیامدهای متفاوتی را در راهبرد دولت‌ها (قطب یا غیر قطب) به همراه دارد و آنها با عنایت به محاسبه و تضمین موقعیت و منزلت خود در صحنه بین‌الملل، منافع و راهبردهای خود را تعیین می‌کند؛ والتز توزیع قدرت را عامل تعیین‌کننده «ماهیت موازنه قدرت» می‌داند. به واقع تغییرات در قطبیت بر چگونگی تأمین امنیت کشورها و نوع رفتارهای موازنه‌جویانه تأثیر می‌گذارد.

با توجه به هدف مقاله، استدلال می‌شود که نسخه والتز از نظریه واقع‌گرایی را باید جدی گرفت نه به این دلیل که صحیح‌تر یا نزدیک‌ترین نظریه به عملکرد دنیای واقعی است بلکه به این دلیل که مقولاتی را ارائه می‌دهد که برای درک واقعیت مفید هستند، از

جمله «تعیین قطبیت» که شکل دهنده به نظم ساختاری (که به ساختار توزیع قدرت اشاره دارد که عمدتاً با اندازه‌گیری توزیع قدرت در میان واحدها نشان داده می‌شود و میزان انحصار آن را می‌توان سنجید و معمولاً با توزیع مجدد قدرت بین دولت‌های اصلی تغییر می‌کند) و نیز اولویت‌های رفتاری کشورها است. همچنین وجهی از همکاری در بحث موازنه قدرت که والتر اشاره می‌کند نیز مفید است.^۱

الگوی کلان توازن بخشی چین

استراتژی یا الگوی کلان رفتاری کشورها در خلأ شکل نمی‌گیرند بلکه بر اساس ارزیابی از نقاط قوت و ضعف یک کشور و همچنین تجزیه و تحلیل دقیق محیط ساختاری و امنیتی ساخته می‌شود (Scobell & et al., 2020: 6) که بطور کلی با نظریه‌های روابط بین‌الملل از جمله واقع‌گرایی ساختاری مرتبط است. این امر سبب شده که برخی از محققان حوزه سیاست بین‌الملل بر مبنای واقع‌گرایی تدافعی انتظار داشته باشند در نتیجه رفتارهای ایالات متحده آمریکا بعنوان قدرت برتر نظام بین‌الملل، چین الگوی رفتاری موازنه‌جویانه دنبال کند؛ اگرچه «تعیین قطبیت» نظام بین‌الملل نیز ترجیحات موازنه‌ای چین را شکل می‌بخشد.

از این معبر، شرایط بعد از فروپاشی شوروی چین را با واقعیاتی از جمله نظم بین‌المللی تحت سلطه ایالات متحده (نظم تک‌قطبی)، جنبه‌های تهدیدآمیز در نظم بین‌المللی موجود و وابستگی اقتصادی به قطب برتر مواجه می‌ساخت. از این رو مسئله برای چین انتخاب الگویی برای پاسخگویی به این شرایط ساختاری (و ابعاد منتسب به آن) بوده است. طبق نظر نویسنده، چین بعنوان قدرتی بزرگ، واقع‌گرایانه در سطح جهان عمل کرده و روی الگوی رفتاری دوگانه یعنی توانمندی‌های داخلی و موازنه نرم متمرکز شده است.^۲

دستاوردهای چین در حوزه اقتصادی بعنوان اولین مؤلفه فرآیند موازنه با اتکا به توانمندی‌های داخلی است. در این راستا چین توانایی‌های اقتصادی داخلی خود را تقویت کرده است. بطوری که شاخص‌های میزان قابلیت اقتصادی این کشور همچون میزان تولید

۱. این امر امکان تحلیل دوگانگی همکاری و رقابت حاکم بر الگوی رفتاری آمریکا و چین را فراهم می‌کند.

۲. برای اطلاعات بیشتر ر.ک: دلاور، حسین و دیگران، (۱۴۰۰)، «تبیین الگوی چینی بازتعریف نظم بین‌المللی: ترکیب توانمندی‌های داخلی و موازنه نرم خارجی»، فصلنامه علمی پژوهش‌های راهبردی سیاست، دوره ۱۰، شماره ۳۸.

ناخالص داخلی، حجم تجارت، صادرات، حجم اقتصادی و سهم این کشور از تولید در چند دهه گذشته سرعت رشد یافته است (دلاور و دیگران، ۱۴۰۰: ۲۷۶-۲۷۴). در ادامه، چین پویایی نظامی فرآیند موازنه با اتکا به توانمندی‌های داخلی را نیز آغاز کرده است، زیرا نتایج اقتصادی بدست آمده در طول دهه‌های ۹۰ و ۲۰۰۰، بطور بالقوه امکان راه‌اندازی چنین تلاش‌های نظامی را فراهم می‌کند. در رابطه با عرصه کنش این فرایند نیز چین اهداف روشنی برای مدرن‌سازی نیروی نظامی خود تعریف کرده و پیشرفت مداوم داشته است. از نظر هزینه نظامی بعد از امریکا در رتبه دوم است. رشد بودجه نظامی در عمل به توسعه قدرت نظامی این کشور بویژه در حوزه دریایی منجر شده است. بصورتی که در تعدادی از حوزه‌ها از جمله توانایی‌های ضد دسترسی / انکار منطقه^۱، دفاع موشکی بالستیک، دسترسی عملیاتی گسترده، توانایی‌های استراتژیک و طرح قدرت فراتر از تایوان رشد داشته است. در این زمینه امکان شناسایی رفتارهایی خنثی‌سازی، شبیه‌سازی^۲ و نوآوری^۳ توسط چینی‌ها در حوزه‌های مختلف هوایی، موشکی و بویژه دریایی در دستور کار آنها قرار گرفته است (Dawood, 2018: 76). با این حال رفتارهای موازنه‌ای این کشور در حوزه نظامی با نتایج متوسطی دنبال می‌شود. در واقع پس از پیگیری مدرن‌سازی نیز همواره بر حفظ محیط بین‌المللی باثبات و صلح آمیز و همراه با رشد تدریجی و به دور از تنش تأکید کرده‌اند. علاوه بر این نیز این کشور مدرنیزاسیون نظامی خود را تابع رشد و توسعه اقتصادی قرار داده است. این امور خود موجب خویشتن‌داری ارتش و کاهش نگرانی‌های بین‌المللی خواهد شد.

توجه به توانمندی‌های داخلی به معنای بیگانه بودن چین از حوزه بین‌المللی نیست. از این‌رو در حوزه خارجی نیز به دنبال اقداماتی برای به حداقل رساندن سیاست‌ها و توانایی واشنگتن بوده است. یکی از ابزارهای اصلی چین برای دستیابی به این هدف استفاده از موازنه نرم خارجی هست. چین این اقدام مهم را بیشتر از طریق مانورهای دیپلماتیک، سیاسی و اقتصادی در قالب نهادهای چندجانبه بین‌المللی انجام می‌دهد.

1. Anti-access/Area-denial
2. Emulation
3. Innovation

در راستای بهره‌مندی از نهادها، رویکردی دوگانه از سوی چین دنبال شد. شیوه فراگیر به معنای استفاده از قواعد و هنجارهای نهاد (نهادی که دولت هدف هم در آن عضویت دارد) برای محدود کردن رفتار دولت هدف و تأثیرگذاری بر رفتار، هدف و قدرت آن است. استفاده از سازمان ملل متحد نمونه خوبی برای شیوه فراگیر در نظر گرفته می‌شود. شیوه نهادی انحصاری قصد دارد یک دولت هدف را از یک نهاد حذف کند و از وحدت و انسجام نهاد برای اعمال فشار به سمت یا مقابله با تهدیدات از سوی دولت هدف استفاده کند. این مؤلفه در تلاش‌های چین در ابتکارات مهمی از جمله سازمان شانگهای، بریکس و بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی و یک کمربند یک‌راه منعکس شده است (Song, 2013: 666; He, 2018: 4-5). از این‌رو شبکه دیپلماسی چندجانبه چین بسیار گسترش یافته است.

چالش‌ها و پیامدهای الگوی توازن‌بخشی چین

توجه چین به الگوی توازن‌بخشی ذکر شده، همواره چالش‌ها و پیامدهایی را ایجاد می‌سازد که می‌توان رئوس کلی آنها را در قالب دو مؤلفه دسته‌بندی نمود.

الف- سیاست کلی ایالات متحده در قبال چین

معمولاً چند رویکرد برای تنظیم روابط و مناسبات با چین در دستگاه سیاست خارجی آمریکا مدنظر قرار گرفته است. اولین رویکرد، رهیافت یا رویکرد 'مهارد' است. در گزارش پنتاگون (۱۹۹۲) اینچنین آمده بود که «برای حفظ موقعیت تنها ابرقدرتی جهان باید از ظهور هر چالش جدیدی در جهان در مقابل آمریکا جلوگیری کرد» (Shulong, 1995: 14). این تفکر آغازگر یکی از مهم‌ترین رویکردهای تصمیم‌گیری در ایالات متحده در دوران پس از جنگ سرد قرار گرفت که موجب اثرگذاری فراوانی در برابر چین بوده که تحت عنوان مهارد نام دارد. این رویکرد با اشاره به وضعیت قدرت‌یابی چین به مثابه شوروی، تهدید چین را مسئله اساسی دانسته و جلوگیری از قدرت‌یابی چین نسبت به آمریکا را از جمله اهداف اساسی خود اعلام کردند.

در همین زمینه، پلسبری^۱، مدیر مرکز استراتژی چین در موسسه هادسون که مهمترین مشخصه فکری وی، اندیشه‌های ضد چینی است که بویژه در دوره ترامپ با استقبال مواجه شده است؛ به نظر می‌رسد برای فهم این رویکرد می‌تواند راهنمای مؤثری باشد. تز اصلی تفکرات مایکل پلسبری در کتاب «ماراتن صدساله»^۲ آن است هر یک از فرض‌هایی که در ورای باورهای ما در مورد چین بودند اشتباه هست. اشتباه بودن این فرضیات روزبه‌روز آشکارتر می‌شود: ۱- مشارکت یا تعامل موجب همکاری کامل می‌شود؛ ۲- چین در مسیر دموکراسی قرار دارد. ۳- چین، گلی شکننده است؛ ۴- چین می‌خواهد مثل ما باشد؛ ۵- تندرتهای^۳ چین ضعیف هستند (Pillsbury, 2016: 13-19)). در مجموع پلسبری معتقد است که پس از پیروزی چین در ماراتن اقتصادی، به دنبال پیروزی در ماراتن نظامی خواهد بود که در آن می‌تواند یک برتری نظامی نسبت به ایالات متحده باشد.

ظاهراً الگوی کلان چین امکان‌پذیری سیاست مهار ایالات متحده را تضعیف می‌کند. زیرا به نظر می‌رسد خطری حداقل آشکار از سوی چین وجود ندارد. الگوی رفتاری چین یک برنامه بین‌المللی تجدیدنظرطلب آشکار ندارد. در نبود هدف مشخص چین برای ایالات متحده امکان دستیابی به پشتیبانی منابع ملی بر اساس پیش‌بینی‌هایی که بسیار بدبینانه و ضرورتاً نامطمئن هستند را دشوار خواهد کرد. دستیابی به اجماع داخلی برای نادیده گرفتن دیگر اهداف از جمله برجسته‌ترین آن (تجارت) نیز دشوار است. بدتر شدن روابط دوجانبه به معنای از بین بردن کمک چین، نه تنها در حوزه مذکور بلکه در پرداختن به سایر موضوعات و حوزه‌های مهم است که مدیریت آنها بطور فزاینده‌ای به همکاری چین نیاز دارد.

علاوه بر این، اولویت الگوی چین (برخلاف اتحاد جماهیر شوروی که به حداکثر رساندن توانایی‌های نظامی بود) توسعه اقتصادی است. بودجه نظامی چین و توان هسته‌ای آن محدود است. این ملاحظات، فراهم کردن حمایت گسترده داخلی و بین‌المللی را برای ایالات متحده دشوارتر می‌سازد. مسیر برای واشنگتن سخت خواهد بود تا بتواند توانایی‌های تدریجی نظامی چین را بعنوان نوعی تهدید آشکار برای منافع ایالات متحده

1. Michael Pillsbury
2. The Hundred-Year Marathon
3. Hawks

جهت پشتیبانی سیاسی برای واشنگتن ترسیم کند. همکاری تمام و کمال متحدان منطقه‌ای و سایر کشورهای توسعه یافته صنعتی برای اینکه سیاست مهار مؤثر باشد نیز ضرورت می‌یابد. با این حال بدست آوردن چنین همکاری دشوار به نظر می‌رسد؛ متحدین در اروپای غربی ممکن است باور نکنند که حتی چین نوظهور تهدیدی برای آنها محسوب می‌شود. آنها توانایی قدرت نظامی قابل توجه در شرق آسیا را ندارند و دلیل کمی برای این امر دارند، زیرا چین مستقیماً اروپا را تهدید نمی‌کند. متحدان در منطقه آسیا نیز ممکن است به راحتی متقاعد نشوند که چنین سیاست حداکثری در قبال چین ضروری است.

در برابر موافقان رویکرد قبل، طرفداران رویکرد «تعامل یا مشارکت»^۱، با تأکید بر ظرفیت‌های بالقوه چین در عرصه‌های گوناگون، لزوم بهره‌گیری از این موقعیت را بایسته منطق رفتاری غرب در تعامل با چین می‌دانند. از منظر آنها با ثبات‌سازی شرایط پیچیده اقتصاد جهانی و مبارزه با پدیده تروریسم، ایجاب می‌کند تا آمریکا دغدغه‌های مشترک بی‌شماری را با چین داشته باشد.

رهیافت مذکور با توجه به پیش‌فرض‌های اساسی در مورد اینکه نتیجه حضور و مشارکت چین در نظام بین‌المللی چه خواهد بود، خود به دو نوع قابل تفکیک است. یک نوع فرض خود را بر این اساس قرار می‌دهد که باگذشت زمان، مشارکت چین در نظام اقتصادی و سیاسی بین‌الملل باعث «فرهنگ‌پذیری» چین در زمینه‌های بین‌المللی می‌شود و سهم آن در نظم فعلی افزایش خواهد یافت. نوع دیگر از رهیافت تعامل بر این امر معتقد است که علاوه بر اثرات مهارکننده، افزایش تعامل چین با جهان خارج همچنین استحاله نظام سیاسی چین را تسهیل می‌کند و نه تنها چین دموکراتیک به خودی خود مثبت خواهد بود، همچنین تعارضات این کشور را با ایالات متحده کاهش می‌دهد؛ بنابراین از اهداف کلیدی رهیافت مذکور، پیوند زدن چین به نهادهای نظم بین‌الملل لیبرال و استحاله نظام سیاسی آن به نوعی لیبرال دموکراسی است (Mearsheimer, 2019: 23).

گزینه مذکور (رهیافت مشارکت) نیز با موانع و انتقادات متعددی روبرو است که منجر به جستجوی گزینه دیگری شده است. مشارکت باعث ایجاد چین قدرتمندی می‌شود که اهداف آینده آن ممکن است خیرخواهانه نباشد. هیچ تضمینی وجود ندارد که چین در

برابر و سوسه توسعه‌طلبی مقاومت کند تا با افزایش توانایی‌های خود، آنچه را می‌خواهد بدست آورد. در واقع در حالی که امکان‌پذیری رویکرد مهار آمریکا نسبتاً ضعیف است، رویکرد مقابل نیز محدودیت‌های خاص خود را دارد. رهیافت مذکور رفع‌کننده این مسئله نیست که چگونه می‌توان بطور مؤثر به رفتار چین که غیرقابل قبول باشد پاسخ داد. بحث آنها این است که «تنها راه درمان کاستی‌ها، تعامل بیشتر است؛ بنابراین هنگام نقض حقوق بشر چین و ... توصیه طرفداران رهیافت مشارکت صرفاً این است که مجازات اقتصادی یا دیپلماتیک برای تلافی جویی اعمال نشود.^۱ بطور کلی این رهیافت هیچ پیشنهاد مثبتی برای برخورد با مشکلات احتمالی ندارد. اساساً تعامل با این فرض است که تداوم روابط در نهایت بر رفتار چین در جهت مثبت تأثیر می‌گذارد که البته این خیلی قطعی نیست و در صورت اثبات نادرست بودن این فرض، تعامل صرفاً به چین کمک می‌کند تا در آینده به یک دشمن تهدیدآمیز تبدیل شود.

شایان ذکر است که با توجه به این ملاحظات، رویکرد مهار و تعامل هرکدام کاستی‌های اساسی داشته‌اند. در این صورت گزینه‌ای که فراروی ایالات متحده قرار گرفته ترکیبی از توازن و مخالفت و سازش و همسانی بصورت هم‌زمان بوده است. این سیاست «**توکیبی**» پایه‌های سیاست‌های ایالات متحده در قبال چین را فراهم می‌کند که هم امکان‌پذیر و هم مطلوب هست.

اولین بعد و پایه محوری این سیاست، مشارکت یا تعامل هست. این تلاش همان‌گونه که اشاره شد برای تقویت روابط با چین است. این تلاش همواره اگرچه با تغییراتی در حواشی برای دهه‌ها تداوم پیدا کرده است. رؤسای جمهور دموکرات و جمهوری‌خواه چشم‌اندازهای سیاست خارجی متفاوتی دنبال کرده‌اند اما همگی بر تعامل با چین و تسهیل رشد آن توافق داشته‌اند. اصولاً سیاست تعامل در قالب چند جنبه اقتصادی، سیاسی و نظامی اجرایی شده است. طبق تحلیل فریدبرگ^۲، از تعامل بر اساس سه دلیل حمایت شد. اولاً این سیاست مناسبی از منظر منافع ملی بود. پس از اصلاحات اقتصادی، سیاست‌گذاران شروع به دیدن چین بعنوان یک بازیگر اصلی در امور جهانی کردند و فکر کردند ایالات

۱. می‌توان این ادعا کرد که تحریم‌های محدود، من جمله، تحریم تجاری اعمال‌شده برای شرکت‌های خاص با تعامل سازگار است.

متحده می‌تواند از همکاری چین و آمریکا بهره‌مند شود. از منظر راهبردی نیز می‌توان از تعامل برای «کنترل کردن»^۱ چین و تنظیم سیاست‌های خارجی آن برای تطبیق بهتر با نظم جهانی به رهبری آمریکا استفاده کرد (Koshino, 2016: 6-7).

بعد دیگر و مهم سیاست ترکیبی، تمرکز آمریکا بر تقویت روابط با کشورهای حوزه پیرامونی چین است. این تمرکز در قالب روابط ایالات متحده با ژاپن، کره جنوبی، استرالیا و هند برجستگی بیشتری دارد. کره جنوبی و ژاپن بعنوان متحدان ایالات متحده میزبان بخش قابل توجهی از نیروهای آمریکایی در خاک خود هستند. یکی از مهم‌ترین اقدامات اخیر در جهت تحکیم روابط ایالات متحده با این دولت‌ها در جهت مهار چین، ایجاد اتحاد چهارجانبه موسوم به کواد با حضور ایالات متحده، ژاپن، هند و استرالیا است و قرار است کره جنوبی نیز به این پیمان افزوده شود. ایالات متحده کماکان به اعلام تعهد خود مبنی بر تعهد خود برای ارائه بازدارندگی گسترده^۲ به ژاپن و کره جنوبی (مربوط به چتر هسته‌ای ایالات متحده که ژاپن و کره جنوبی را پوشش می‌دهد) اشاره کرده است (Takenaka, 2021).

بخشی دیگر از گسترش حضور ایالات متحده در حوزه پیرامونی چین، گسترش روابط با استرالیا بوده است. روابطی که در قالب پیمان آنزوس شکل منسجمی پیدا کرده بود (O'Neill, 2012: 2-3 & Parry, 2022: 1). در سالیان اخیر در قالب معاهده آکاس با حضور بریتانیا به شکل فزاینده‌ای تقویت شده است. روابط ایالات متحده با استرالیا، بخش مهمی از برنامه آمریکا برای مهار نفوذ چین در منطقه آسیا-پاسفیک است.

بخش مهمی از سیاست چین نیز معطوف به ایجاد اتحاد با هند بوده است. تقویت روابط ایالات متحده با هند در سال ۲۰۰۴ با امضای موافقت‌نامه مشارکت استراتژیک^۳ سرعت گرفت. همچنین در مارس ۲۰۰۶ بوش و مانموهان سینگ موافقت‌نامه‌ای با مضمون موافقت‌نامه صلح‌آمیز هسته‌ای را امضا کردند که می‌توان آن را نقطه اوج روابط دو کشور دانست. ارتقای روابط با هند به دلیل موقعیت جغرافیایی، جمعیتی، اقتصادی و نظامی هند بعنوان دولتی که توان موازنه چین در منطقه آسیا-پاسفیک را دارد، در طی دو دهه اخیر

1. Taming
2. Extended Deterrence
3. Strategic Partnership

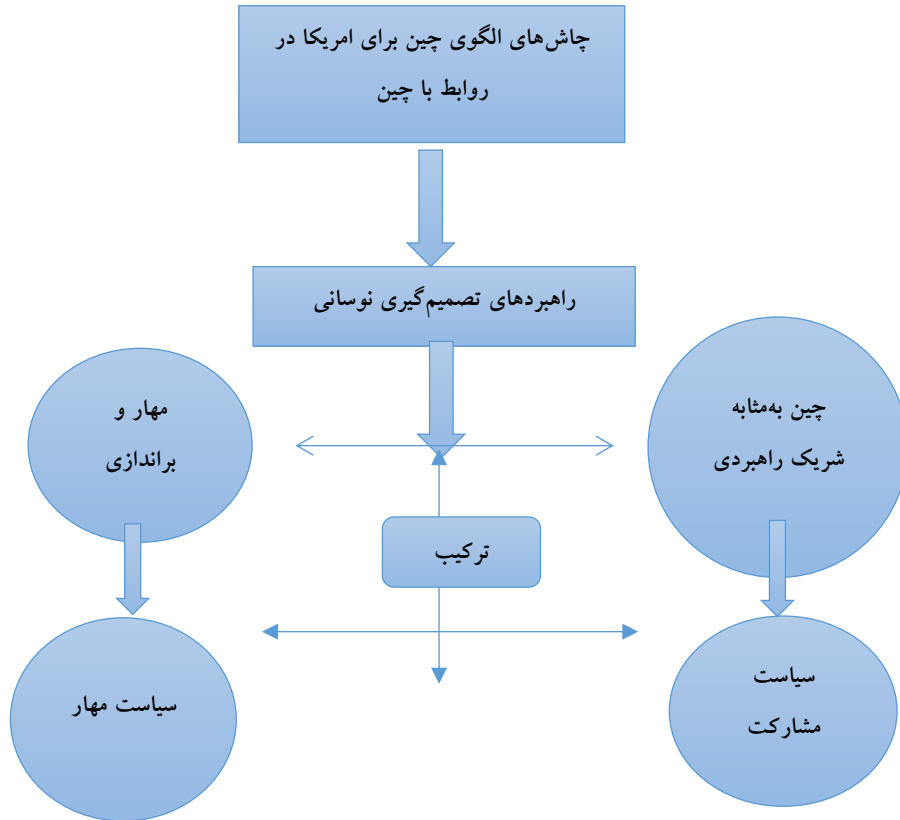
به بخش مهمی از سیاست خارجی ایالات متحده در این منطقه تبدیل شده و نوعی استمرار در آن در طی دو دهه اخیر را شاهد هستیم.

بعد دیگر و نهایی سیاست ترکیبی نیز بر حضور نظامی متمرکز بوده است. این شامل تغییر در اولویت‌ها و منابع ارتش امریکا بود. تحت سیاست محور، وزارت دفاع اهمیت بیشتری به منطقه آسیا پاسیفیک خواهد داد. هدف از این کار حمایت از بازدارندگی و قادر ساختن ایالات متحده به واکنش سریع و قاطع به بحران‌ها و احتمالات تهدیدکننده است. شایان ذکر است که در این منطقه، حضور نظامی این کشور عمدتاً ماهیت دریایی و هوایی دارد.^۱

در همین رابطه مرشایمر بیان می‌کند با نگاه به سناریوهای احتمالی درگیری ایالات متحده و چین، تصور یک جنگ متعارف عمده در خشکی بین دو کشور دشوار است. البته این بدان معنا نیست که هیچ نیروی زمینی آمریکا در منطقه مورد نیاز نخواهد بود. جان مرشایمر مطرح می‌کند که تغییرات اساسی در محیط استراتژیک، تأثیر بسزایی در راهبرد کلان ایالات متحده و به‌ویژه ارتش داشته است. اول اینکه ایالات متحده برای مقابله با ظهور چین به تعداد زیادی از نیروهای زمینی احتیاج ندارد. جغرافیای این منطقه از لحاظ نیروی هوایی و نیروی دریایی بیشتر از زمینی سودمندتر است. دلیل این امر این است که میدان نبرد در آب‌های دریای چین جنوبی، دریای چین شرقی و اقیانوس‌های آرام و هند خواهد بود (Nagasaw & Miyasaka, 2020). دوم، از آنجا که هر دو جنگ عراق و افغانستان بطور گسترده (و بدرستی) بعنوان فاجعه تلقی می‌شوند؛ به احتمال زیاد ایالات متحده به این زودی‌ها درگیر یک جنگ دیگر مانند آنها نخواهد شد. سیاستمداران آمریکا مطمئناً تمام تلاش خود را خواهند کرد تا از ادامه یک جنگ طولانی مدت زمینی در کشورهای در حال توسعه جلوگیری کنند. سوم، با توجه به مشکلات اقتصادی امریکا بویژه کسری بودجه عظیم آن، بودجه ارتش در دهه پیش رو در معرض رکود قرار خواهد گرفت و پنتاگون را مجبور به انتخاب دشوار در مورد انواع نیروهای نظامی می‌کند (Mearsheimer, 2013). این مشخصه‌ای است که با توجه به ماهیت منطقه آسیا پاسیفیک و وجود دریاها و تنگه‌های بین‌المللی اهمیت پیدا می‌کند.

۱. به استثنای کره که تعداد قابل توجهی از نیروهای زمینی ایالات متحده مستقر هستند.

شکل ۱: روابط آمریکا و چین در دوره پس از جنگ سرد

منبع: یافته‌های پژوهشگر

ب- نظم بین‌الملل ساختاری

این بخش چشم‌انداز تغییرات در نظم بین‌الملل (نظم ساختاری) را در دهه‌های آینده بررسی می‌کند. نظم ساختاری معمولاً با توزیع مجدد قدرت بین دولت‌های اصلی و نظم نهادی بعنوان مولفه دوم نظم بین‌الملل با تغییرات در نهادهای بین‌المللی مختل می‌شود. منتها توزیع قدرت معمولاً مقدم بر تغییر نهادی است.

دقت در تاریخ سیاست بین‌الملل نشان می‌دهد که تغییر در قابلیت‌های قدرت‌های بزرگ و بالطبع دگرگونی قطبیت نظام بین‌الملل، نظم بین‌الملل را اساساً وارد فضای نوینی می‌کند. فروپاشی اتحاد شوروی آخرین نمونه چنین تحولی است. تغییرات در قطبیت نظام بین‌الملل بجای ناگهانی، تکاملی است. از آنجایی که تغییرات در قطبیت تأثیرات قابل

توجهی بر سیاست بین‌الملل دارد، مهم است که ما شاخص‌ها یا نشانه‌هایی داشته باشیم که به ما کمک می‌کنند تا بفهمیم آیا تغییر قطبی در حال انجام است یا نه و اگر چنین است، این فرآیند چقدر پیشرفته است. از این رو بجای پیش‌بینی زمان تغییر روی شرایطی تمرکز کرده‌ایم که بر اساس آن احتمال تغییر نظم (نظم ساختاری) کم‌وبیش وجود دارد.

در رابطه با شرایط کنونی، نتیجه‌گیری تاکنون این است که یا نظم تک‌قطبی فعلی ادامه دارد یا اینکه نظم بین‌المللی کنونی در حال گذار به چندقطبی است یا اینکه یک نظم چندقطبی جدید در حال حاضر ظهور است. با این حال در این مقاله نویسنده استدلال می‌کند که چین به دلیل توانایی‌هایش از قدرت بزرگ به موقعیت ابرقدرت حرکت خواهد کرد؛ موقعیت آن بعنوان یک ابرقدرت و قطب در یک نظم دوقطبی جدید بر اساس وضعیت آن با توجه به توزیع قابلیت‌ها تعریف می‌شود.

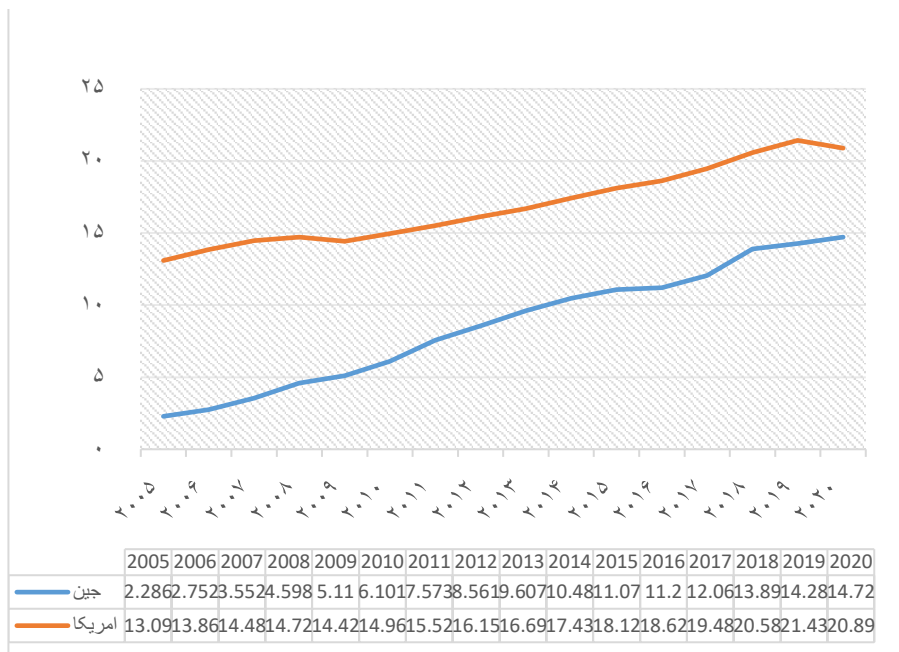
برای این منظور فرض بر این است که ظهور چین باعث توزیع مجدد قدرت خواهد شد و چنین تحولی با فرآیند الگوی کلان رفتاری این کشور مرتبط است. به گونه‌ای که این کشور توانسته است سهم خود از منابع قدرت جهانی را افزایش دهد و به منصفه ظهور برسد. ظهور یک قدرت بزرگ به معنای کاهش اختلاف قدرت آن با دولت برتر جهان است.

برای مثال در دهه ۱۹۹۰، اندازه اقتصاد ایالات متحده تقریباً ۱۵ برابر چین بود اما در سال ۲۰۲۰ حجم اقتصادی آمریکا (۲۰/۸۹ تریلیون دلار) تنها ۱/۴ برابر بزرگتر از چین (۱۴/۷ تریلیون دلار) بوده است (World Bank, 2020). انتظار می‌رود که این شکاف در صورت ادامه روند رشد فعلی چین کمتر شود. در ۲۰ سال بین ۲۰۰۰ و ۲۰۲۰، نسبت آمریکا از تولید ناخالص داخلی جهانی از ۳۰ درصد به ۲۴ درصد کاهش یافت. در همان زمان چین از ۳/۷ درصد به ۱۷ درصد افزایش یافت (World Bank, 2020). اگر این روند برای چند دهه دیگر ادامه یابد، نسبت اقتصاد جهانی که از تولید ناخالص داخلی چین تشکیل شده است از آمریکا پیشی خواهد گرفت.

هنگامی که هزینه‌های نظامی بررسی می‌شود، هرچند بین چین و ایالات متحده فاصله وجود دارد، چین در این سال‌ها سرمایه‌گذاری خود را برای هزینه‌های نظامی افزایش داده است. در سال ۲۰۲۰، هزینه نظامی ایالات متحده حدود ۷۷۸ میلیارد دلار است که ۳۹ درصد کل هزینه‌های نظامی جهان را تشکیل می‌دهد. در مقایسه، هزینه نظامی چین حدود

۲۵۲ میلیارد دلار است که ۱۳ درصد از کل جهان را تشکیل می‌دهد. بعبارت دیگر هزینه نظامی ایالات متحده ۳ برابر بیشتر از چین است. این در صورتی است که در دهه ۱۹۹۰ هزینه‌های نظامی امریکا ۳۲ برابر بیشتر از چین بود. در حال حاضر چین از نظر هزینه نظامی کماکان بعد از ایالات متحده امریکا در رتبه دوم است. از نظر تعداد نیروی نظامی در رده اول و از نظر نیروی هوایی و دریایی در رده سوم جهان قرار دارد: Campbell, 2021: (26-33).

شکل ۲- تولید ناخالص داخلی چین و ایالات متحده ۲۰۰۵-۲۰۲۰ (برحسب دلار)

Source: World Bank national accounts data, available at [https:// data. worldbank. org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2019&start=1960&دید=chart](https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2019&start=1960&did=chart).

بنابراین یکی از واقعیت‌های سیاست بین‌الملل این است که چین بطور پیوسته در ابعاد مختلف به رشد فزاینده‌ای دست یافته است. نمود بارز این ظهور را نیز می‌توان در رشد اقتصادی، مدرنیزاسیون نظامی، ایجاد ابتکارات راهبردی متنوع و گسترش حوزه‌های نفوذ این کشور در مناطق مختلف مشاهده کرد. چنین نمودی نتیجه بکارگیری الگوی کلان رفتاری است که بر سیاست خارجی این کشور حاکم بوده است.

بهره‌گیری از این الگوی رفتاری، چین را مهم‌ترین قدرت نوظهوری ساخته که نظم بین‌الملل را وارد دوره تغییر سیستمیک به معنای تغییر قطبیت کرده است. دوره تغییر سیستمیک کنونی به این معنا نیست که چین به برابری قدرت با ایالات متحده دست یافته است بلکه منظور این است که وضعیت بین‌المللی آن به سمت یک ابرقدرت و همچنین یک قطب در نظم دوقطبی آینده رو به بهبود است.

بدین ترتیب اگر چین با توجه به الگوی رفتاری که دنبال می‌کند، بتواند در راستای تداوم اهداف خود (کاهش شکاف قدرت برای مقابله با حمله احتمالی دولت برتر، خنثی‌سازی اقدامات امریکا و بهبود ترس بین‌المللی از ظهور چین) موفق‌تر عمل کند، امکان نظم جهانی دوقطبی به رهبری چین و آمریکا در آینده وجود خواهد داشت. از این‌رو ظهور چین به احتمال زیاد نظم ساختاری دوران پس از جنگ سرد با محوریت آمریکا را به یک نظم دوقطبی تبدیل خواهد کرد و این، نتیجه الگوی رفتاری است که کاهش نابرابری در معیارهای توانایی بین چین و ایالات متحده را فراهم آورده است. در حال حاضر ظهور چین درجه اول در جنبه‌های قدرت مادی ظاهر می‌شود اما لزوماً چارچوب نظم نهادی را تغییر نخواهد داد.

علاوه بر ظهور چین، عامل مهم دیگر در شکل‌دهی به وضعیت دوقطبی، شکاف زیاد توانایی بین سایر کشورهای دیگر با ایالات متحده و چین است. در حال حاضر توانایی هیچیک از کشورهای دیگر بیش از یک‌چهارم ایالات متحده یا نیمی از چین نیست. از نظر استن تانسجو، «شکاف قدرت بین دو کشور پیشرو امروز (ایالات متحده و چین) و قدرت سوم، مشابه شکاف قدرت بین دو ابرقدرت برتر و قدرت‌های بزرگ در سال ۱۹۵۰ است» (Tunsjø, 2018: 232).

بر اساس داده‌ها، امروزه چین سریع‌تر از هر قدرت بزرگ دیگری در حال رسیدن به ایالات متحده است و هیچ قدرت بزرگ معاصر دیگری نمی‌تواند به امتیاز چین برسد. بنابراین چین کلید و موتور اصلی بازتعریف نظم بین‌المللی (نظم ساختاری) خواهد بود و دیگر نامزدهای احتمالی برای این نقش از این توانایی برخوردار نیستند؛ برای مثال در سال ۲۰۲۰، تولید ناخالص داخلی چین حدود ده برابر بیشتر از روسیه و تقریباً سه برابر ژاپن،

بیش از سه برابر آلمان و پنج برابر فرانسه و بریتانیا بوده است. در حالی که آمریکا یک و نیم برابر از تولید ناخالص داخلی اسمی چین بیشتر است (World bank, 2020). از این رو بعید است قدرت‌های دیگر نرخ رشد لازم را برای رسیدن به چین از نظر اقتصادی پیدا کنند و شکاف قدرت اقتصادی احتمالاً به نفع چین بیشتر خواهد شد.

برآورد هزینه‌های نظامی نیز چنین بوده که بودجه روسیه یک چهارم چین بوده و بودجه دفاعی چین تقریباً چهار برابر بریتانیا و فرانسه و تقریباً شش برابر بیشتر از آلمان و ژاپن است. شکاف قدرت بین چین و قدرت سوم آنقدر زیاد شده است که استدلال برای گذار به چندقطبی و نه دوقطبی بودن منطقی نیست و احساس شکست برای کسانی خواهد بود که مدت‌ها پیش آن را پیش‌بینی می‌کردند.

در مجموع کاهش شکاف قدرت بین چین و ایالات متحده، افزایش شکاف قدرت بین چین و آمریکا با هر قدرت دیگر، دو عاملی است که پایه و اساس توضیح ما در مورد شکل‌گیری نظم بین‌المللی دوقطبی در آینده را شکل می‌دهد. جهان در آینده قابل پیش‌بینی ممکن است شکل دوقطبی به خود بگیرد، اما بدان معنا نخواهد بود که لزوماً بار دیگر وارد حالت جنگ سرد می‌شود.

چندین شرط برای شکل‌گیری جنگ سرد لازم است. از جمله شامل تسلیحات هسته‌ای است تا از تبدیل شدن رقابت استراتژیک به جنگ مستقیم جلوگیری کند. همچنین رقابت ایدئولوژیک بعنوان هسته اصلی رقابت استراتژیک و ارتباط اقتصادی و اجتماعی بین دو ابرقدرت به صفر برسد. تسلیحات هسته‌ای نقش مثبتی در جلوگیری از جنگ مستقیم بین چین و ایالات متحده دارد. منتها در این میان اصلی‌ترین مناقشه چین و آمریکا برگرفته از تقابل ایدئولوژیک نیست و این دو کشور ارتباطات گسترده‌ای در زمینه‌های مختلف دارند (Xuetong, 2019: 88).

بنابراین در دهه‌های آینده، این دوقطبی بودن آمریکا و چین در برخی از جنبه‌ها از دوقطبی شوروی و آمریکا در طول جنگ سرد متفاوت خواهد بود: دوقطبی بودن جدید را می‌توان با الگوهای همکاری و رقابت بین دو قدرت برتر تعریف کرد. ماهیت روابط آنها به ویژگی‌های احتمالی از جمله سطح وابستگی اقتصادی آنها بستگی دارد. دو کشور بطور مستمر در رقابت استراتژیک خود به دنبال همکاری خواهند بود.

از سوی دیگر محتویات رقابت استراتژیک چین و آمریکا حوزه‌های وسیعی از جمله بخش‌های اقتصادی، فنی، سیاسی و نظامی را پوشش می‌دهد. شیوه رقابت دو ابرقدرت آمریکا و شوروی در آن زمان با روش‌هایی چون جنگ نیابتی^۱ بوده که میلیون‌ها نفر نیز از بین رفت؛ اما در آینده؛ روش چین و آمریکا حمایت اقتصادی، ارائه تضمین‌های امنیتی برای گسترش نفوذ استراتژیک خواهد بود.

اصولاً دو ابرقدرت بطور فزاینده‌ای در یک نظم دوقطبی جدید رقابت خواهند کرد، اما وجود یک نظم نهادی بین‌المللی، تقابل و رقابت جهانی بین چین و ایالات متحده را کاهش می‌دهد. تغییر توزیع قابلیت‌ها و تغییر قطبی حاصل از تک‌قطبی به دوقطبی ممکن است در کوتاه‌مدت نظم نهادی بین‌المللی جدیدی را ایجاد نکند.

در مجموع با توزیع مجدد قدرت بصورت نظم بین‌الملل دوقطبی، ممکن است منتظر دوره دیگری از «صلح طولانی»^۲ باشیم که مشخصه نظم دوقطبی قبلی نیز بود. با این حال کسانی چون تانسجو هشدار می‌دهند که «ژئوپلیتیک و موانع آبی ممکن است از یک جنگ بزرگ در شرق آسیا جلوگیری کند اما خطر یک جنگ محدود بین دو ابرقدرت را نیز افزایش می‌دهد» (Tunsjø, 2018: 128).

نتیجه‌گیری

چین متحد و شریک آمریکا نیست و خود را ملزم به همراهی و حرکت در راستای سیاست‌های آمریکا نمی‌داند. از طرف دیگر چین مانند شوروی، مستقیماً مقابل آمریکا نمی‌ایستد. این امر چالش و پیامدهایی برای روابط ایالات متحده و چین و عبارتی سیاست کلی ایالات متحده در قبال چین به همراه داشته است. این به عدم قطعیت‌هایی اشاره می‌کند که چالش‌هایی برای سیاست‌گذاران در انتخاب سیاست «مهار» یا «تعامل» ایجاد می‌کند. با بحث در مورد چالش‌هایی که الگوی چینی برای سیاست‌گذاران آمریکا ایجاد می‌کند، نتیجه گرفته شد که ترکیب دو سیاست، بهتر در خدمت منافع ایالات متحده برای مقابله با چین بوده است. سیاست ترکیبی ضمن پوشش نگرانی کسانی که طرفدار مهار هستند، سعی

1. Proxy War
2. Long Peace

در جلوگیری از مضرات خصومت متقابل نیز دارد (نگرانی کسانی که برای مشارکت بحث کرده بودند).

چنین سیاستی نتیجه عدم اطمینان در واشنگتن در مورد اهداف و قابلیت‌های آینده چین را نشان می‌دهد. با این حال اگر چین برای هژمونی منطقه‌ای یا حمله به تایوان فشار آورد، سیاست ترکیبی می‌تواند به مهار تبدیل شود و اگر چین دموکراتیک شود و همکاری کند، این سیاست «مهار و تعامل» جای خود را به مشارکت بین دو کشور می‌دهد.

با توجه به این مسائل می‌توان نتایج ذیل را در روابط آمریکا و چین بدست آورد:

- برخی از واقعیت‌های تاریخی، رهبران آمریکا را متقاعد کردند که تعامل با چین این کشور را قابل پیش‌بینی‌تر می‌کند و از منظر منافع ملی، تعامل می‌تواند نتایج مثبتی همچون معاشرت چین با هنجارهای رفتاری مناسب بین‌المللی و دموکراتیک شدن آن به همراه داشته باشد. با این وجود یک سری رویدادها، چه داخلی و چه بین‌المللی، نگرانی آمریکا را در مورد پیامدهای رشد چین افزایش داد و برای آنها روشن ساخت که چین می‌تواند بعنوان یک رقیب بالقوه تبدیل شود.

- الگوی چینی مطلوب بودن سیاست مهار ایالات متحده را تضعیف می‌کند. در بسیاری از مسائل مهم جهانی، از تجارت گرفته تا بهداشت عمومی و محیط زیست، چین به یک سهامدار عمده تبدیل شده که نمی‌توان آن را نادیده گرفت. روابط نسبتاً مستحکم آن با همسایگان و سایر قدرت‌های بزرگ و نقش فعال در نهادهای چندجانبه و قرار دادن توسعه اقتصادی بعنوان اولویت الگوی کلان این کشور را باید به این مقوله اضافه کرد. چین بخوبی می‌داند اقتصاد و وابستگی اقتصادی مهمترین ابزار برای تأثیرگذاری بر سیاست متحدين آمریکا در قبال خود می‌باشد. این ملاحظات، فراهم کردن حمایت گسترده داخلی و همکاری کامل بین‌المللی را برای ایالات متحده دشوار می‌سازد.

- در حالی که الگوی فعلی چین، مطلوب بودن سیاست مهار ایالات متحده را تضعیف می‌کند، گزینه جایگزینی برای تعامل که چین را بعنوان یک دوست یا متحد آینده می‌بیند، کاستی‌های خاص خود را دارد. از آنجا که در نهایت الگوی چین برای خدمت به منافع چین و نه اهداف ایالات متحده طراحی شده است، محدودیت‌هایی برای چشم‌انداز همکاری‌های چین و آمریکا وجود دارد.

• برای مقابله با این عدم اطمینان و کاستی‌ها، ایالات متحده آمیزه‌ای از سیاست‌های تعامل و مهار را برای مدیریت روابط چین و آمریکا پس از جنگ سرد ترکیب کرده است. مهار در اینجا به سیاستی اشاره دارد که هدف آن حفظ موازنه قوا در برابر کشورهای نوظهور است. شاخص‌هایی چون تقویت نظام اتحادی خود و افزایش روابط با شرکای در حال ظهور و یا تقویت حضور نظامی مستقیم نیز از مؤلفه‌های مهار بوده است. تعامل نیز به سیاست و تاکتیکی اشاره دارد که به دنبال جستجوی همکاری بویژه از طریق تجارت و دیپلماسی است.

علاوه بر این، هدف دیگر این مقاله تجزیه و تحلیل چشم‌انداز تغییر در نظم بین‌الملل معاصر (نظم ساختاری) با بررسی اینکه آیا ظهور قطب‌های جدید در حال حاضر در نظم بین‌الملل کنونی رخ می‌دهد یا خیر، می‌باشد. برای این منظور، فرض این بود که چنین تحولی با الگوی کلان رفتاری چین مرتبط است. در همین رابطه دو نکته بازگو می‌شود:

• شکاف قدرت چین و آمریکا تقریباً برابر می‌شود و جهان شاهد ابرقدرت دوگانه خواهد بود و ایالات متحده برتری خود را نسبت به چین از دست خواهد داد.

• رقابت راهبردی چین و آمریکا بسیار متفاوت از رویارویی راهبردی آمریکا و شوروی خواهد بود. چین و ایالات متحده همکاری خود را در زمینه‌های مختلف از جمله اقتصادی حفظ خواهند کرد در حالی که درگیری‌های آنها عمدتاً در حوزه‌های سیاسی و نظامی بوجود می‌آید.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

ORCID

Hosein Delavar

<https://orcid.org/0000-0003-1768-6945>

Rashid Rekabian

<https://orcid.org/0000-0003-4887-6434>

منابع

- دان، تیم، اسمیت، استیو و میلجا کورکی، (۱۳۹۶)، *نظریه‌های روابط بین‌الملل*، ترجمه عبدالمجید سیفی و شهرزاد مفتوح، تهران: نشر میزان.

- دلاور، حسین و دیگران، (۱۴۰۰)، «تبیین الگوی چینی بازتعریف نظم بین‌المللی: ترکیب توانمندی‌های داخلی و موازنه نرم خارجی»، پژوهش‌های راهبردی سیاست، ۳۸ (۱۰).
- لیتل، ریچارد، (۱۳۸۹)، تحول در نظریه‌های موازنه قوا، ترجمه غلامعلی چگنی زاده، تهران: انتشارات موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر.
- والتز، کنت، (۱۳۹۴)، نظریه سیاست بین‌الملل، ترجمه روح‌الله طالبی‌آرانی، تهران: انتشارات مخاطب.

References

- Beckley, Michael, (2018), *Unrivaled: Why America will Remain the World's Sole Superpower*, New York: Cornell University Press.
- Campbell, Caitlin, (2021), "China's Military: The People's Liberation Army (PLA)", *Congressional Research Service*, 1-54.
- Dawood, Layla, (2018), "China's Military Modernisation: International Systemic Change through Internal Balancing?", In *Realism in Practice*, Edited by Davide Orsi, J. R. Avgustin & Max Nurnus.
- Delavar, H., Eslami, M., Mousavi Shafae, M., Jamshidi, M., (2021), "Explaining the Chinese Pattern of Redefining International Order: Combination of Internal Capabilities and External Soft Balance", *Political Strategic Studies*, 10(38), 250-290. [In Persian]
- Doshi, Rush, (2021), *The Long Game: China's Grand Strategy to Displace American Order*, New York: Oxford University Press.
- Dunn, Tim, Smith, Steve, & Milja Korki, (2016), *Theories of International Relations*, translated by Abdul Majid Seifi and Shahrzad Maftouh, Tehran: Mizan Publishing Bookstore. [In Persian]
- He, Kai, (2018), "Role Conceptions, Order Transition and Institutional Balancing in the Asia-Pacific: A New Theoretical Framework", *Australian Journal of International Affairs*, 72(2).
- Koshino, Yuka, (2016), How Did Obama Embolden China? Comparative Analysis of "Engagement" and "Containment", in Post-Cold War Sino-American Relations, <http://www.us-jpri.org/wp/wcontent/uploads>.

- Little, Richard, (2008), *Evolution in the Theories of Balance of Power, Translation: Gholamali Chegazineh*, Tehran: Publications of Abrar Contemporary International Studies and Research Institute. [In Persian]
- Mazarr, Michael & et al., (2018), *China and the International Order*, Santa Monica: RAND Corporation.
- Mearsheimer, John, (2013), “The Rise of China and the Decline of the US Army”, available at: <https://sldinfo.com/2013/05/the-rise-of-china-and-the-decline-of-the-us-army>.
- Mearsheimer, John, (2019), “Bound to Fail: The Rise and Fall of the Liberal International Order”, *International Security*, 43 (4), p. 7–50.
- Nagasaw, Tsuyoshi & Miyasaka, Shotaro, (2020), “Thousands of US Troops Will Shift to Asia-Pacific to guard against China,” available at: <https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/Thousands-of-US-troops-will-shift-to-Asia-Pacific-to-guard-against-China>.
- O’Neill, Andrew, (2012), *The Australian-US Alliance: Addressing Strategic Challenges in the 21st Century*, The University of Sydney: US Studies Center.
- Parry, Matthew, (2022), “Australia's Strategic View of the Indo-Pacific”, European Parliamentary Research Service (EPRS), 1.
- Paul, T.V, (2005), “Soft Balancing in the Age of U.S. Primacy”, *International Security*, 30(1), pp. 46–71.
- Pillsbury, Michael, (2016), *The Hundred-Year Marathon: China's Secret Strategy to Replace America as the Global Superpower*, Henry Holt and Company.
- Scobell, Andrew, (2020), *China's Grand Strategy*, Santa Monica: RAND Corporation.
- Shulong, Chu, (1995), *A False Dream of Containing China*, Beijing: China Institute of Contemporary International Relations.

- Song, Weiqing, (2013), "Feeling Safe, Being Strong: China's Strategy of Soft Balancing Through the Shanghai Cooperation Organization", *International Politics*, 50 (5).
- Takenaka, Kiyoshi, (2021), "Suga Says He and Biden Agree to Strengthen U.S.-Japan", *Alliance*, available at: [https:// www. reuters. com/ article/ us-japan-usa-suga-biden-idUSKBN29W2GL](https://www.reuters.com/article/us-japan-usa-suga-biden-idUSKBN29W2GL).
- Teixeira, Victor, (2019), "The United States' China Containment Strategy and the South China Sea Dispute", *Central European Journal of International and Security Studies*, 13, No.3, 166–193.
- Tunsjø, Øystein, (2018), *The Return of Bipolarity in World Politics*, Columbia University Press.
- Waltz, Kenneth, (2000), "Structural Realism after the Cold War", *International Security*, 25(1), pp. 5–41.
- Waltz, Kenneth, (2014), *The Theory of International Politics*, Translated by Ruhollah Talebi-Arani, Tehran: Mokhatab Publications. [In Persian]
- World Bank National Accounts Data in 2020, at [https:// data. worldbank. org/ indicator/ MS. MIL. XPND. CD? locations= CN-1 W](https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.CD?locations=CN-1W); OECD, at [http:// fas. org/ sgp/crs/natsec/R45441](http://fas.org/sgp/crs/natsec/R45441).
- World Bank national accounts data, (2020), available at: [https:// data. worldbank. org/ indicator/ NY. GDP. MKTP. CD? locations= CN-1 W](https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=CN-1W).
- Xuotong, Yan, (2019), *Inertia of History: China and the World by 2023*, Translated by Alexander A. Bowe, Cambridge Scholars Publishing.

استناد به این مقاله: دلور، حسین، رکابیان، رشید، (۱۴۰۲)، «بررسی الگوی رفتاری چین برای آمریکا و نظم ساختاری؛ چالش‌ها و پیامدها»، پژوهش‌های راهبردی سیاست، ۱۲(۴۵)، ۲۸۵-۳۱۳. doi: 10.22054/QPSS.2023.69748.3102

Quarterly of Political Strategic Studies is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License